

**Відокремлений структурний підрозділ
«Харківський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету»**

Циклова комісія економіки, управління та адміністрування

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Сучасна економіка та бізнес-середовище організації

	<small>повна назва навчальної дисципліни</small>
для підготовки здобувачів освіти ступеня	фаховий молодший бакалавр <small>фаховий молодший бакалавр/молодший бакалавр/бакалавр</small>
галузі знань	07 Управління та адміністрування <small>шифр і назва галузі знань</small>
спеціальності	071 Облік і оподаткування <small>код і найменування спеціальності</small>
освітньо-професійна програма	<small>назва освітньо-професійної програми</small>
статус дисципліни	обов'язкова <small>обов'язкова/вибіркова</small>

Харків, 2023 рік

Розробник: Клепікова Ольга Володимирівна, викладач циклової комісії економіки, управління та адміністрування, спеціаліст вищої категорії

Гарант освітньо-професійної програми: Мельничук Марина Олексіївна, голова циклової комісії економіки, управління та адміністрування, спеціаліст вищої категорії, кандидат економічних наук

Програму обговорено та схвалено на засіданні циклової комісії економіки, управління та адміністрування, протокол від 01.09.2023 р. № 1.

Голова циклової комісії

Марина МЕЛЬНИЧУК

Програму розглянуто та затверджено на засіданні методичної комісії, протокол від 01.09.2023 р. № 1.

Голова методичної комісії

Олена ЗОЛОТУХІНА

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма навчальної дисципліни «Сучасна економіка та бізнес-середовище організації» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахових молодших бакалаврів спеціальності 071 Облік і оподаткування галузі знань 07 Управління та адміністрування.

Предметом навчальної дисципліни є економічні категорії, закономірності та механізми економічних процесів в сучасних умовах на різних рівнях господарювання.

Міждисциплінарні зв'язки: вивчення навчальної дисципліни «Сучасна економіка та бізнес-середовище організації» є основою для засвоєння навчальних дисциплін «Основи статистики та економетрики», «Фінансовий облік», «Економічний аналіз», «Фінансово-економічна безпека організації».

Метою навчальної дисципліни є формування у майбутніх фахівців сучасного економічного мислення, системи економічних знань та практичних навичок, необхідних для здійснення професійної діяльності.

Мета навчальної дисципліни «Сучасна економіка та бізнес-середовище організації» визначає такі її **завдання:**

- сформуванню розуміння основ економічного життя суспільства, основних категорій економічної науки;
- з'ясувати закономірності ринкової економіки, механізм функціонування ринку та формування ринкової рівноваги;
- розкрити сутність економічного зростання та циклічності, а також економічних явищ та процесів, безпосередньо пов'язаних з ними;
- визначити поняття, види, економічні характеристики організацій та бізнес-середовища їх функціонування;
- схарактеризувати поняття, види та особливості продукції організацій, виробничої програми та її показників;
- визначити поняття, види та економічні характеристики ресурсів організації;
- з'ясувати економічну сутність основних результатів діяльності організацій та шляхи їх покращення.

2. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна забезпечує досягнення таких **результатів навчання:**

РН 1. Знати економічні категорії та закони для розуміння зв'язків, що існують між процесами та явищами в різних економічних системах.

РН 3. Визначити сутність об'єктів обліку і оподаткування для розуміння їх ролі та впливу на результати господарської діяльності.

PH 11. Визначати й аналізувати фінансово-економічні показники діяльності підприємства для виявлення резервів раціонального використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Навчальна дисципліна спрямована на формування у здобувачів освіти таких **компетентностей**:

ІК. Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері обліку та оподаткування або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів економічних наук, та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 7. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК 1. Здатність аналізувати економічні події та явища з огляду на сучасні теоретичні та методичні основи обліку і оподаткування.

СК 3. Здатність відображати інформацію про господарські операції суб'єктів господарювання в обліку, їх систематизувати, узагальнювати у звітності й інтерпретувати для задоволення інформаційних потреб осіб, які ухвалюють управлінські рішення.

СК 7. Здатність перевіряти законність, достовірність, економічну доцільність господарських і фінансових операцій з метою збереження власності, попередження порушень та зловживань.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Основи економічних знань

Походження та сутність поняття «економіка». Багаторівневність економіки: макроекономіка, мікроекономіка, мезоекономіка та мегаекономіка. Позитивна та нормативна економіка. Структура економіки та її види.

Потреби та їх класифікація. Блага та їх класифікація. Економічні потреби та економічні блага. Економічний закон зростання потреб. Економічні інтереси та їх класифікація. Проблема економічного вибору. Альтернативна вартість. Крива виробничих можливостей.

Праця. Предмети праці. Засоби праці. Суспільний поділ праці та його форми. Поняття та характерні риси суспільного виробництва. Матеріальне

виробництво та соціальна інфраструктура. Стадії суспільного виробництва: виробництво, розподіл, обмін, споживання.

Економічні ресурси та їх види. Чинники виробництва: поняття, відмінність від економічних ресурсів. Основні види сучасних чинників виробництва: земля, капітал, праця, підприємницькі здібності, інформація.

Поняття «економічна система». Основні елементи економічної системи: продуктивні сили, економічні відносини, господарський механізм. Типи економічних систем: традиційна, ринкова, командно-адміністративна, змішана. Перехідна економіка.

Тема 2. Товарно-грошові відносини та ринок

Форми суспільного виробництва. Характерні риси та особливості натурального господарства. Характерні риси та особливості товарного виробництва. Просте товарне виробництво. Розвинуте товарне виробництво. Умови виникнення товарного виробництва. Товар та його властивості: споживча вартість, мінова вартість, корисність, цінність. Конкретна та абстрактна праця. Закон вартості.

Сутність та еволюція грошей. Функції грошей: міра вартості, засіб обігу, засіб платежу, засіб нагромадження, світові гроші.

Ринок як економічна категорія. Умови функціонування ринку. Функції ринку: функція регулювання, стимулювання, санації, інтеграції, розподільча та інформативна функції. Структура ринку, об'єкти та суб'єкти ринку. Класифікація ринків за економічним призначенням, територіальною ознакою, нормами чинного законодавства, умовами дії, метою учасників та видами торгівлі. Ринкова інфраструктура: поняття, елементи, функції.

Ринковий механізм та його елементи. Попит та величина попиту. Пропозиція та величина пропозиції. Ціна та її види. Закон попиту, крива попиту. Ефект Веблена, ефект заміщення, парадокс Гіффена. Нецінові чинники впливу на попит. Еластичність попиту. Закон пропозиції, крива пропозиції. Нецінові чинники впливу на пропозицію. Еластичність пропозиції. Ринкова рівновага та рівноважна ціна.

Сутність конкуренції та основні умови її виникнення. Позитивні та негативні риси конкуренції. Функції конкуренції. Види конкуренції залежно від сфери суперництва, методів конкурентної боротьби, моделі та структури ринку.

Тема 3. Економічне зростання та циклічність

Поняття та ознаки національної економіки. Суспільний продукт як результат функціонування національної економіки. Система національних рахунків як комплекс макроекономічних показників вимірювання суспільного продукту. Валовий внутрішній продукт: номінальний та реальний. Методи розрахунку валового внутрішнього продукту. Валовий внутрішній продукт на душу населення. Валовий національний продукт. Національне багатство. Чистий внутрішній продукт. Чистий національний продукт. Національний дохід.

Відтворення суспільного виробництва. Просте, розширене та звужене відтворення. Сутність та мета економічного зростання. Характеристики та показники економічного зростання. Екстенсивний та інтенсивний типи економічного зростання. Основні чинники економічного зростання.

Поняття економічного циклу. Фази економічного циклу та їх характеристика.

Макроекономічна рівновага та її основні риси. Структура макроекономічної рівноваги. Сукупний попит та сукупна пропозиція. Чинники впливу на сукупну пропозицію та сукупний попит. Наслідки макроекономічної нестабільності. Антициклічна державна політика.

Інфляція як прояв макроекономічної нестабільності. Сутність інфляції. Показники виміру інфляції: рівень та темп інфляції. Види інфляції залежно від темпів інфляції, форм прояву. Наслідки інфляції. Антиінфляційна державна політика.

Безробіття як прояв макроекономічної нестабільності. Поняття «населення», «трудові ресурси», «економічно активне населення», «економічно пасивне населення», «зайнятість», «безробіття», «безробітні» та їх взаємозв'язок. Причини безробіття. Основні форми безробіття: фрикційне, структурне, циклічне. Наслідки безробіття. Державна політика регулювання зайнятості.

Тема 4. Організації в системі ринкових відносин

Поняття «організація». Організація як юридична особа: основні ознаки. Підприємство як вид організацій та форма господарювання. Поняття економічної самостійності, економічного суверенітету організації як виробника та як споживача. Поняття самоокупності та самофінансування. Фізична особа-підприємець як організаційно-правова форма господарювання. Організація як об'єкт ринку.

Види організацій (підприємств) та їх класифікація. Економічні особливості різних видів підприємств.

Загальна характеристика добровільних об'єднань підприємств. Економіко-правові особливості різних видів добровільних об'єднань підприємств.

Поняття бізнес-середовища організації. Зовнішнє середовище організації, його характеристика. Макросередовище функціонування організації та його елементи. Мікросередовище функціонування організації та його елементи. Внутрішнє середовище організації.

Значення та роль державного регулювання економіки. Напрями державного регулювання економіки. Методи державного регулювання залежно від форм впливу та засобів впливу.

Тема 5. Продукція та виробнича програма організації

Поняття «продукція організації». Види продукції залежно від ступеня матеріалізації, їх характерні особливості та відмінності. Види продукції залежно

від ступеня готовності, їх характерні особливості та відмінності. Взаємозв'язок поняття «продукція організації» та «товар». Поняття «номенклатура» та «асортимент». Методи вимірювання обсягів продукції організації.

Сутність та зміст виробничої програми організації. Натуральні та вартісні показники виробничої програми організації. Обґрунтування виробничої програми.

Виробнича потужність та її взаємозв'язок з виробничою програмою. Ефективність використання виробничої потужності.

Тема 6. Ресурси організації

Поняття, характеристика та класифікація персоналу організацій. Показники наявності та руху трудових ресурсів організації.

Сутність, показники і методи виміру продуктивності праці персоналу організацій. Чинники зростання продуктивності праці.

Поняття заробітної плати та її функції. Склад витрат на оплату праці.

Системи та форми оплати праці, їх характеристика та умови застосування.

Доплати та надбавки до заробітної плати, організація преміювання в організаціях.

Сутність активів організації та їх місце в системі ресурсного забезпечення діяльності. Класифікація активів. Поняття, склад та класифікація необоротних активів організації.

Поняття основних засобів організації. Класифікація основних засобів для цілей бухгалтерського обліку. Структура основних засобів. Відтворення основних засобів, його форми. Поняття та види зносу основних засобів. Амортизація основних засобів. Натуральна та вартісна оцінка основних засобів. Види вартості основних засобів.

Поняття нематеріальних активів. Види нематеріальних активів та їх особливості.

Поняття та відмінні характеристики оборотних активів організації. Кругообіг оборотних активів. Класифікація оборотних активів.

Показники ефективності використання та шляхи підвищення ефективності використання активів організації.

Тема 7. Фінансові результати та ефективність діяльності організації

Загальна характеристика поточних витрат організації та собівартості продукції. Взаємозв'язок та взаємообумовленість ресурсів і поточних витрат організації. Класифікація поточних витрат. Кошторис витрат виробництва. Калькулювання собівартості продукції. Резерви раціоналізації поточних витрат.

Доходи організації в системі економічних показників його діяльності. Класифікація доходів організації. Сутність та особливості формування доходів від операційної діяльності. Резерви зростання доходів організації.

Ціна: поняття, структура, види. Цінова політика організації та напрями забезпечення її ефективності.

Сутність, функції та значення прибутку організації, джерела його

утворення. Система показників, що характеризують процеси формування та розподілу прибутку організації. Напрями розподілу та використання чистого прибутку організації. Резерви зростання прибутку організації.

Поняття ефекту як результату діяльності. Ефективність діяльності: сутність та основні характеристики. Система показників ефективності діяльності організації. Напрями підвищення ефективності діяльності організацій.

Навчально-методичне забезпечення освітнього компоненту доступне на Порталі навчальних ресурсів Харківського торговельно-економічного фахового коледжу ДТЕУ.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теми дисципліни	Обсяг у годинах											
	денна форма					заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		Лк	Сз	Пз	Лз	СРС		Лк	Сз	Пз	Лз	СРС
Тема 1. Основи економічних знань	17	2	–	2	–	13	–	–	–	–	–	
Тема 2. Товарно-грошові відносини та ринок	19	4	–	4	–	11	–	–	–	–	–	
Тема 3. Економічне зростання та циклічність	19	4	–	4	–	11	–	–	–	–	–	
Тема 4. Організації в системі ринкових відносин	19	4	–	4	–	11	–	–	–	–	–	
Тема 5. Продукція та виробнича програма організації	19	2	–	2	–	15	–	–	–	–	–	
Тема 6. Ресурси організації	21	6	–	6	–	9	–	–	–	–	–	
Тема 7. Фінансові результати та ефективність діяльності організації	21	6	–	6	–	9	–	–	–	–	–	
Усього годин / кредитів ECTS	135/4,5	28	–	28	–	79	–	–	–	–	–	

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Основи економічних знань

Питання 1. Проблема економічного вибору. Альтернативна вартість.

Питання 2. Крива виробничих можливостей.

Питання 3. Відносини власності.

Тема 2. Товарно-грошові відносини та ринок

Питання 1. Еластичність попиту.

Питання 2. Еластичність пропозиції.

Тема 3. Економічне зростання та циклічність

Питання 1. Методи розрахунку валового внутрішнього продукту.

Питання 2. Державна антициклічна політика.

Тема 4. Організації в системі ринкових відносин

Питання 1. Організація як об'єкт ринку.

Питання 2. Ознаки юридичної особи.

Тема 5. Продукція та виробнича програма організації

Питання 1. Обґрунтування виробничої програми.

Питання 2. Виробнича потужність та її взаємозв'язок з виробничою програмою.

Питання 3. Ефективність використання виробничої потужності.

Тема 6. Ресурси організації

Питання 1. Безтарифна система оплати праці.

Питання 2. Класифікація та види необоротних активів.

Тема 7. Фінансові результати та ефективність діяльності організації

Питання 1. Методика складання кошторису виробництва.

Питання 2. Поняття ефекту як результату діяльності.

Організація самостійної роботи здобувачів освіти регламентується Положенням про самостійну роботу здобувачів освіти у ВСП «Харківській торговельно-економічний фаховий коледж Державного торговельно-економічного університету».

6. ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Для визначення рівня засвоєння здобувачами освіти навчального матеріалу використовуються такі форми оцінювання та схема розподілу балів:

№	Рейтингові оцінки	Максимальні бали
1	Поточний контроль	60
1.1	<i>Тема 1. Основи економічних знань</i>	
	Опрацювання лекційного матеріалу	1
	Виконання практичних завдань	3
	Тестування	2
1.2	<i>Тема 2. Товарно-грошові відносини та ринок</i>	
	Опрацювання лекційного матеріалу	1
	Виконання практичних завдань	2
	Тестування	2
1.3	<i>Тема 3. Економічне зростання та циклічність</i>	
	Опрацювання лекційного матеріалу	1
	Виконання практичних завдань	2
	Тестування	2

№	Рейтингові оцінки	Максимальні бали
1.4	<i>Тема 4. Організації в системі ринкових відносин</i>	
	Опрацювання лекційного матеріалу	1
	Виконання практичних завдань	2
	Тестування	2
1.5	<i>Тема 5. Продукція та виробнича програма організації</i>	
	Опрацювання лекційного матеріалу	1
	Виконання практичних завдань	2
	Тестування	2
1.6	<i>Тема 6. Ресурси організації</i>	
	Опрацювання лекційного матеріалу	3
	Виконання практичних завдань	2
	Тестування	3
1.7	<i>Тема 7. Фінансові результати та ефективність діяльності організації</i>	
	Опрацювання лекційного матеріалу	2
	Виконання практичних завдань	2
	Тестування	2
1.8	Робота з викладачем	20
2	Підсумковий семестровий контроль	40
3	Оцінка з дисципліни	100

Форма підсумкового семестрового контролю – екзамен.

Оцінювання результатів навчання здобувачів освіти здійснюється за 100-бальною шкалою. Умовою допуску до екзамену є виконання програми навчальної дисципліни і отримання оцінки за виконання завдань поточного контролю не менше ніж 36 балів. Мінімальна загальна кількість балів для отримання позитивної оцінки з дисципліни – 60.

Організація та проведення контрольних заходів регламентується Положенням про оцінювання результатів навчання здобувачів освіти у ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж Державного торговельно-економічного університету».

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Тема 1. Основи економічних знань

Основні джерела інформації

1. Економічна теорія: закономірності, практика та сучасність : підручник / Забарна Е. М. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. С. 39–46, 80–85.

Додаткові джерела інформації

2. Сафонова В. Є., Бобров В. Я. Основи ринкової економіки і підприємництва : підручник. Частина 1. Київ : Персонал, 2017. С. 9–13, 48–52, 57–77.

3. Сафонова В. Є., Бобров В. Я. Основи ринкової економіки і підприємництва : підручник. Частина 2. Київ : Персонал, 2017. С. 471–494.

Тема 2. Товарно-грошові відносини та ринок

Основні джерела інформації

1. Економічна теорія: закономірності, практика та сучасність : підручник / Забарна Е. М. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. С. 93–102, 112–121, 139–180.

Додаткові джерела інформації

2. Сафонова В. Є., Бобров В. Я. Основи ринкової економіки і підприємництва : підручник. Частина 1. Київ : Персонал, 2017. С. 99–117.

3. Сафонова В. Є., Бобров В. Я. Основи ринкової економіки і підприємництва : підручник. Частина 2. Київ : Персонал, 2017. С. 6–25, 29–43, 53–73.

Тема 3. Економічне зростання та циклічність

Основні джерела інформації

1. Економічна теорія: закономірності, практика та сучасність : підручник / Забарна Е. М. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. С. 46–48, 240–278.

Додаткові джерела інформації

2. Сафонова В. Є., Бобров В. Я. Основи ринкової економіки і підприємництва : підручник. Частина 1. Київ : Персонал, 2017. С. 180–211.

Тема 4. Організації в системі ринкових відносин

Основні джерела інформації

1. Економіка підприємства : підручник / під заг. ред. Л. Л. Ковальської та І. В. Кривов'язюка. Київ : Кондор, 2020. С. 11–16, 43–58, 68–105.

2. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. Л. Л. Лазебник. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. С. 10–30.

Додаткові джерела інформації

4. Основи підприємництва : підручник / під заг. ред. Н. В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. С. 34–74.

Тема 5. Продукція та виробнича програма організації

Основні джерела інформації

1. Економіка підприємства : підручник / під заг. ред. Л. Л. Ковальської та І. В. Кривов'язюка. Київ : Кондор, 2020. С. 390–398.

2. Економіка підприємства : підручник / Лазебник Л. Л. та ін. ; за заг. ред. Л. Л. Лазебник. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. С. 276–285.

Тема 6. Ресурси організації

Основні джерела інформації

1. Економіка підприємства : підручник / під заг. ред. Л. Л. Ковальської та І. В. Кривов'язюка. Київ : Кондор, 2020. С. 193–216, 236–271, 323–339, 342–345.

Додаткові джерела інформації

2. Економіка підприємства : підручник / Лазебник Л. Л. та ін. ; за заг. ред. Л. Л. Лазебник. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. С. 100–130, 147–192, 209–223.

Тема 7. Фінансові результати та ефективність діяльності організації**Основні джерела інформації**

1. Економіка підприємства : підручник / під заг. ред. Л. Л. Ковальської та І. В. Кривов'язюка. Київ : Кондор, 2020. С. 357–376, 418–435.

Додаткові джерела інформації

2. Економіка підприємства : підручник / Лазебник Л. Л. та ін. ; за заг. ред. Л. Л. Лазебник. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. С. 318–345, 355–367, 379–386.